

Õiguskantsler

Teie 6.06.2012 nr

Õiguskantsler 1.10.2012 nr 6-1/120936/1204427

**Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta
VangS § 25 lg 3 põhiseaduspärasus**

Pöördusite minu poole 06.06.2012 saabunud avaldusega, milles tõstasite küsimuse avavanglas viibivate kinnipeetavate vanglavälise suhtlemise võimalustest. Nimelt leidsite, et vangistusseaduses (VangS) sisalduvad vanglavälise suhtlemise võimalused on ebaõiglased avavanglas viibivate kinnipeetavate suhtes ning need ei soodusta VangS § 23 lõikes 1 sätestatud eesmärgi saavutamist, vaid pigem takistavad avavanglas viibival kinnipeetaval taastada ja hoida kontakte oma perekonna ja lähedastega. Täpsemalt vaidlustasite VangS § 25 lg 3 põhiseaduspärasust põhjusel, et selle sätte järgi ei võimaldata pikaajalisi kokkusaamisi muu hulgas avavanglas viibivale kinnipeetavale.

Analüüsinud Teie avalduses esitatud väiteid, justiitsministri selgitusi ning edastatud dokumente, samuti asjakohaseid õigusakte, ei tuvastanud ma VangS § 25 lg 3 vastuolu Eesti Vabariigi põhiseaduse (PS) § 27 lõikega 1 ning § 12 lg 1 lausega 1.

Alljärgnevalt selgitan Teile oma seisukohta lähemalt.

(I) Asjaolud ja menetluse käik

1. Andsin Teile 04.07.2012 kirjaga nr 6-1/120936/1203250 teada, et otsustasin Teile tõstatatud küsimust avavanglas viibivate kinnipeetavate vanglavälise suhtlemise võimalustest, s.h VangS § 25 lg 3 põhiseaduspärasust uurida. Et aga pean oma töös oluliseks enne omapoolse seisukoha kujundamist ära kuulata kõikide avaldusaluses asjas oluliste isikute arvamused, siis pöördusin 09.07.2012 teabe saamiseks justiitsministri poole.

1.1 Õiguskantsleri esialgne probleemi analüüs

2. Oma 09.07.2012 justiitsministrile saadetud teabe küsimises märkisin, et PS § 26 ls 1 sätestab igatüüpe õiguse perekonna- ja eraelu puutumatusele. PS § 27 lg 1 aga kinnitab, et perekond on rahva

püsimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena riigi kaitse all. Kui PS § 26 kohustab riigivõimu mitte sekkuma perekonnaellu, siis PS § 27 lg 1 puudutab perekonnaelu välist kaitset ja annab isikule õiguse riigi positiivsele tegevusele, mis aitaks tal elada täisväärtuslikku perekonnaelu.

3. Tulenevalt vangistuse iseloomust on paratamatult piiratud kinnipeetavate kooselu oma perekonnaga ning perekonnaliikmete vahelisi vajadusi peab rahuldama kinnipeetava vanglaväline suhtlemine. Riigikohus on otsuses nr 3-3-1-21-05 leidnud, et kinnipeetava jaoks oluliste sotsiaalsete sidemete säilimine vanglavälise suhtlemise kaudu aitab kaasa vangistuse täideviimise eesmärkide saavutamisele ja kinnipeetava individuaalse täitmiskava täitmisele, suurendades kinnipeetava vabanemistähtaegse resotsialiseerimise väljavaateid. Seejuures rõhutas Riigikohus just perekonnaliikmetega suhtlemise olulisust.¹ **Avavanglas viibivate kinnipeetavate jaoks, kelle vangistusest vabastamise tähtaeg on üldjuhul alla 1,5 aasta², on selliste kontaktide loomine ja hoidmine veelgi olulisem, kuivõrd sellest sõltub suuresti nende vahetult pärast vanglast vabanemist ning ka edaspidine õiguskuulekas toimetulek vabaduses.**

4. VangS 2. peatüki 3. jagu reguleerib kinnipeetava vanglavälise suhtlemist, sätestades § 23 lõikes 1 selle eesmärgina soodustada kinnipeetava kontakte perekonna, sugulaste ja teiste lähedaste inimestega, et vältida kinnipeetava sotsiaalsete sidemete katkemist. Sama sätte lg 2 järgi soodustab vanglateenistus kinnipeetava vanglavälise suhtlemist. Vanglavälise suhtlemise viisidena on seadusandja näinud ette muu hulgas lühi- ja pikaajalisi kokkusaamisi ning lühiajalist väljasõitu (VangS §-d 24, 25 ja 32).

5. VangS § 24 lg 1 järgi on kinnipeetaval õigus saada lühiajalist kokkusaamist oma perekonnaliikmetega ja teiste isikutega vähemalt üks kord kuus kuni kolmeks tunniks (VangS § 24 lg 2) ning sellised kokkusaamised toimuvad vastavalt vangla sisekorraeeskirja (VSkE) § 31 lõikele 1 vangla territooriumil vanglateenistuja järelevalve all.

6. VangS § 25 lg 1 sätestab, et kinnipeetavale võimaldatakse pikaajalisi kokkusaamisi abikaasa, isa, ema, vanaisa, vanaema, lapse, lapsendaja, lapsendatu, venna või õega. Pikaajalisi kokkusaamisi faktilise abikaasaga lubatakse tingimusel, et neil on ühised lapsed või ühine majapidamine või vähemalt kaks aastat väldanud kooselu enne karistuse kandmise algust. Sama sätte lg 2 järgi on pikaajaline kokkusaamine üks kuni kolm päeva kestev kooselamine vangla selleks ettenähtud ruumides ilma pideva järelevalveta. VSkE § 45 täpsustab, et kinnipeetavale võimaldatakse vähemalt üks pikaajaline kokkusaamine üks kord poole aasta jooksul.

7. VangS § 25 lg 3 järgi ei võimaldata pikaajalisi kokkusaamisi vangla vastuvõtuosakonnas viibivale kinnipeetavale, avavanglas viibivale kinnipeetavale ja distsiplinaarkaristuse kandmiseks kartserisse paigutatud kinnipeetavale. Sätte antud redaktsioon võeti vastu vangistuseseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seadusega³ ning see hakkas kehtima 01.04.2003. Kui enne 01.04.2003 VangS § 25 lg 3 kehtinud redaktsioon välistas pikaajalised kokkusaamised üksnes vastuvõtuosakonnas viibivate kinnipeetavate ja distsiplinaarkaristuse kandmiseks kartserisse paigutatud kinnipeetavate jaoks, siis viidatud seadusemuudatusega lisandusid sellesse nimistusse ka avavanglas viibivad kinnipeetavad.

¹ RKHKo 26.05.2005, nr 3-3-1-21-05, p 14.

² VangS § 20 lg 1 sätestab, et kinnipeetavat võib tema nõusolekul ümber paigutada avavanglasse, s.h siis, kui kinnipeetava poolt reaalselt ärakandmisele kuuluva vangistuse tähtaeg ei ületa ühte aastat või ärakandmata vangistus ei ületa 18 kuud ning kinnipeetava suhtes on piisavalt alust oletada, et ta ei pane toime uusi õiguserikkumisi.

³ Arvutivõrgus kättesaadav: www.riigikogu.ee.

8. Vangistusseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (1244 SE, IX koosseis) koostajad põhjendasid avavanglas viibivate kinnipeetavate lisamist VangS § 25 lõikesse 3 järgmiselt (tsiteerin):

„VS § 25 lg-t 3 täienduse kohaselt jäetakse seadusest välja avavanglas viibiva kinnipeetava võimalus pikaajalisteks kokkusaamisteks. Avavanglas viibival kinnipeetaval on erinevalt kinnise vangla kinnipeetavast suhteliselt suur liikumisvabadus ja väga oluline on vältida tema sotsiaalsete kontaktide katkemist. **Seetõttu tuleb avavangla kinnipeetava kohtlemisel panna rohkem rõhku tema suhtlemisele oma perekonna ja teiste isikutega väljaspool vanglat, mitte vangla piires (minu rõhutus I.T.).** Pikaajalise kokkusaamise õiguse ärajätmine kompenseeritakse oluliste soodustustega lühiajalise väljasõidu osas (§ 32 muudatus). Avavangla kinnipeetavale võimaldatakse nädala võrra rohkem lühiajalist väljasõitu kui kinnise vangla kinnipeetavale. Osaliselt on see kompensatsiooniks pikaajalise kokkusaamise õiguse äravõtmise eest, teisalt on nii kinnipeetava kui tema perekonna huvides kohtuda väljaspool vanglat. **Avavangla kinnipeetavatele ei ole mõistlik rakendada ka piirangut, et lühiajalist väljasõitu ei saa enne, kui kinnipeetav on karistusest ära kandnud vähemalt ühe aasta (minu rõhutus I.T.).** Avavangla kinnipeetavad on tihtipeale vähemohtlikumaid kuritegusid toime pannud isikud, mistõttu ei ole takistusi nende ajutiseks vabadusse lubamiseks ka enne aasta möödumist. Kohene lühiajalise väljasõidu lubamine võimaldab säilitada tema sotsiaalsed sidemed katkematutena.“

9. Seega oli avavanglas viibivate kinnipeetavate **VangS § 25 lõikesse 3 lisamise eesmärgiks luua sellistele kinnipeetavatele veelgi soodsamad võimalused vanglaväliseks suhtlemiseks pikema (21 asemel 28 päeva) lühiajalise väljasõidu ja eelnevalt ärakantud karistuse kestuse nõude kaotamise näol võrreldes kinnises vanglas viibivate kinnipeetavatega.** Eelnõu koostajate selgitus viidatud muudatusele annab alust järeldada, et koostajad käsitlesid avavanglas viibivale kinnipeetavale lühiajalise väljasõidu lubamist kui avavangistuse täideviimise eesmärkide saavutamise lahutamatu vahendit.

10. Vastavalt VangS § 32 lõikele 1 võib vanglateenistuse ametnik anda loa lühiajaliseks väljasõiduks kuni kahekümne üheks kalendripäevaks aastas kinnises vanglas karistust kandvale kinnipeetavale, kes on karistusest ära kandnud vähemalt ühe aasta. **Sama sätte lg 3 ütleb, et avavanglas karistust kandvale kinnipeetavale võib vanglateenistuse ametnik VangS § 32 lõikes 1 sätestatud tähtajaks anda loa lühiajaliseks väljasõiduks, sõltumata kinnipeetava poolt ärakantud karistuse kestusest.** See tähendab, et lühiajaline väljasõit on teatud mõttes kinnipeetava soodustus, mida vanglateenistuse ametnik võib talle anda oma kaalutusõigust kasutades. Avavanglas viibivale kinnipeetavale võib sarnaselt kinnises vanglas viibivale kinnipeetavale anda luba lühiajaliseks väljasõiduks kuni 21 päevaks (vrld esialgselt kavandatud 28 päevaga, 1244 SE selgitused VangS § 25 lg 3 juurde).

11. Lisaks tuleb märkida, et VangS § 10 lg 1 ls 2 järgi on kinnipeetaval lubatud liikuda väljaspool avavangla territooriumi seoses õppimise, töötamise või tervishoiuteenuse osutamisega. VangS § 22 lg 1 täpsustab, et vanglateenistuse ametnik võib kinnipeetavale tema nõusolekul lubada liikuda väljaspool vangla territooriumi sh sotsiaalprogrammis osalemise, ravikuuri läbimisega ning perekondlikel põhjustel. VangS § 22 lg 3 ütleb, et avavanglas viibiva kinnipeetava võib lühiajaliselt lubada väljapoole vanglat ka VangS § 22 lõikes 1 nimetatata juhtudel. Viidatud säte

lisati vangistusseadusse vangistusseaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seadusega⁴ ning see jõustus 01.02.2007.

12. Vangistusseaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (964 SE, X koosseis) koostajad põhjendasid VangS § 22 täiendamist lõikega 3 järgmiselt (tsiteerin):

„Avavangla kinnipeetaval on samasugune vajadus külastada kauplust, kasutada raamatukoguteenust, käia hambaarsti juures, läbida sotsiaalõppe programme ja külastada kirikut nagu kinnise vangla kinnipeetaval. Kui vangla ise neid teenuseid ei paku, kuid neid pakutakse väljaspool vanglat, siis ei peaks kinnipeetav neist ilma jääma, vaid tal peab olema võimalus neid kasutada ilma, et seda aega loetaks lühiajalise väljasõidu aja hulka. Lühiajaline väljasõit (VS § 32) on mõeldud mitmepäevase lahkumisena vanglast, et külastada perekonda, tegeleda isikudokumentide vormistamisega või teha muid vabanemist ettevalmistavaid toiminguid. Kõnesoleva muudatuse mõte on lubada kinnipeetavat vanglast välja maksimaalselt mõneks tunniks, st täpselt nii kauaks kui eelnimetatud tegevused tegelikult aega võtavad. Sellise võimaluse andmine säilitab ka kinnipeetava võime iseseisvalt toime tulla, tal ei kao harjumus ise oma asju ajada.“

13. Niisiis on VangS § 22 järgi vanglateenistuse ametniku otsusega kinnipeetava väljapoole vanglat lubamine lühiajaline (mõnetunnine) ja seotud kinnipeetava teatud kindla tegevusega. Seetõttu tuleb järeldada, et kuigi avavangla kinnipeetava liikumisvabadus võib olla kinnises vanglas viibiva kinnipeetava omast suurem, sätestab VangS, millal ja mis eesmärgil kinnipeetav saab väljaspool vanglat viibida. **Kui kinnipeetavale on antud VangS § 22 alusel luba viibida väljaspool vanglat seoses õppimise, töötamise, tervishoiuteenuse osutamise, sotsiaalprogrammis osalemisega või muul põhjusel, ei ole tal võimalik samal ajal kohtuda ega suhelda enda soovitud isikutega, s.h perekonna ja lähedastega.**

14. Eeltoodust järeldasin, et avavanglas viibival kinnipeetaval on võimalik suhelda oma perekonna ja lähedastega lühiajalistel kokkusaamistel (VangS § 24 lg 1), samuti lühiajalise viibimise ajal väljaspool vanglat perekondlikel põhjustel, kui vanglateenistuse ametnik annab kinnipeetavale selleks loa (VangS § 22 lg 1 p 2). Lisaks on avavanglas viibival kinnipeetaval võimalik taotleda lühiajalise väljasõidu luba, mida vanglateenistuse ametnik võib talle anda või selle andmisest keelduda (VangS § 32 lg 3).

15. Seega olukorras, kus avavanglas viibivat kinnipeetavat (nii nagu ka Teid Viru Vanglas viibimisel ajal) ei lubata lühiajalisele väljasõidule ega ka lühiajalisele väljaspool vanglat viibimisele perekondlikel põhjustel ning tal puudub õigus pikaajaliseks kokkusaamiseks, on avavanglas viibiva kinnipeetava jaoks ainukeseks võimaluseks kohtuda oma perekonna ja lähedastega lühiajalistel kokkusaamistel, mis toimuvad vähemalt üks kord kuus kestusega kuni kolm tundi vanglateenistuja järelevalve all (VangS § 24 lg 1, lg 2, VSKe § 31 lg 1).

16. Oma avalduses leidsite, et sellist vanglavälise suhtlemise võimalust ei saa pidada piisavaks, et avavanglas viibiv kinnipeetav saaks säilitada sotsiaalseid sidemeid ning eelkõige perekondlikke suhteid. Samuti asusite seisukohale, et selline olukord on avavangla kinnipeetavate suhtes ebaõiglane, kuna VSKe § 45 järgi on kinnises vanglas viibivatele kinnipeetavatele ettenähtud vähemalt üks pikaajaline kokkusaamine üks kord poole aasta jooksul. Samas ei ole avavangla kinnipeetavatel VangS § 25 lg 3 kohaselt õigust saada pikaajalisi kokkusaamisi, lühiajaliste väljasõitude võimaldamine ning perekondlikel põhjustel väljaspool vanglat viibimiseks loa

⁴ Arvutivõrgus kättesaadav: www.riigikogu.ee.

andmine toimub aga VangS § 32 lg 3 ja VangS § 22 lg 1 järgi vanglateenistuse ametniku kaalutusõiguse alusel. **Niisiis, kui avavanglas viibivale kinnipeetavale ei anta luba kohtuda oma perekonna ja lähedastega väljaspool vanglat, siis puudub tal võimalus kohtuda nendega ilma pideva järelevalveta rohkem kui kolmeks tunniks ka vangla territooriumil.**

17. Seoses sellega tekkis mul kahtlus avavanglas viibivate kinnipeetavate vanglavälise suhtlemise, s.h VangS § 25 lg 3 kooskõla osas PS § 27 lõikega 1, mis sätestab isiku õiguse riigi positiivsele tegevusele, mis aitaks tal elada täisväärtuslikku perekonnaelu ja ka PS § 12 lg 1 lauses 1 sisalduva isiku üldise võrdsuspõhiõigusega.

1.2 Justiitsministri selgitused

18. Oma 14.08.2012 mulle esitatud vastuses nr 10-2/6743 asus justiitsminister seisukohale, et avavangla kinnipeetavale on tagatud piisavalt võimalusi vanglaväliseks suhtluseks ning et VangS § 25 lg 3 on kooskõlas PS § 27 lõikega 1 ja § 12 lg 1 lausega 1. Minister selgitas (tsiteerin):

„[---]

Rõhutame, et **VangS § 25 lõige 3 on lahutamatult seotud VangS §-ga 32, mis reguleerib kinnipeetava lühiajalist väljasõitu.** Nimelt võib VangS § 32 lõike 3 kohaselt avavanglas karistust kandvale kinnipeetavale anda loa lühiajaliseks väljasõiduks vanglast kuni 21 kalendripäevaks aastas. Avavanglast lühiajalisele väljasõidule lubamine ei sõltu kinnipeetava poolt ära kantud karistuse kestusest. Seega on võimalik avavanglas karistust kandva kinnipeetava lubamine lühiajalisele väljasõidule ka pärast kolmekuulist karistuse äraandmist. Selline võimalus puudub kinnises vanglas karistust kandval kinnipeetaval. VangS § 32 lõike 1 kohaselt peab kinnises vanglas karistust kandev kinnipeetav olema karistusest eelnevalt ära kandnud vähemalt ühe aasta enne, kui tal avaneb võimalus lühiajaliseks väljasõiduks.

Tulenevalt sellest oleme seisukohal, et avavanglas karistust kandvat kinnipeetavat ei kohelda põhjendamatult ebavõrdselt võrreldes kinnises vanglas karistust kandva süüdimõistetuga. Pigem on avavanglas karistust kandev isik siinkohal soodsamas olukorras. Kui kinnises vanglas karistust kandval süüdimõistetul on võimalik kohtuda oma perekonnaliikmega vangla territooriumil pikaajalise kokkusaamise raames minimaalselt üks kord kuue kuu jooksul ja lühiajaliseks väljasõiduks tal esimesel karistusaastal võimalus üldse puudub, siis avavanglas viibiv kinnipeetav võib sama perioodi jooksul kohtuda oma perekonnaliikmega vanglaväliselt ja seda kuni 21 kalendripäeva.

[---]

Ühtlasi tuleb arvestada sellega, milliseid kinnipeetavaid on lubatud avavanglasse ümber paigutada. VangS § 20 lõige 1 sätestab, et kui kinnipeetava individuaalsest täitmiskavast selgub, et karistuse kandmine kinnises vanglas ei ole otstarbekas, kinnipeetava poolt realselt äraandmisele kuuluva vangistuse tähtaeg ei ületa ühte aastat või äraandmata vangistus ei ületa 18 kuud ning kinnipeetava suhtes on piisavalt alust oletada, et ta ei pane toime uusi õiguserikkumisi, võib kinnipeetava tema nõusolekul ümber paigutada avavanglasse. Seega vaatamata muude eelduste esinemisele peab vanglal olema kinnipeetava ümberpaigutamiseks tekkinud tema suhtes ka piisav usaldus ja veendumus, et kinnipeetav suudab avavanglas käituda õiguskuulekalt. Sellele vaatamata ei ole alati võimalik või otstarbekas kohe lubada avavanglasse paigutatud kinnipeetavat lühiajalisele väljasõidule või kohaldada soodustusena väljaspool vanglat liikumist. Otsuse tegemisel tuleb vanglal siiski kaaluda erinevaid asjaolusid, sh kinnipeetavast endast tulenevaid asjaolusid, vaatamata avavanglasse paigutatud kinnipeetava suuremale usaldusväarsusele.

[---]

Vanglal peab olema aega oma arvamuse kujundamiseks. Seetõttu võib olla põhjendatud avavanglasse paigutatud kinnipeetava kohene lühiajalisele väljasõidule mittelubamine ning kinnipeetavale mõningase aja andmine harjumaks teise režiimiga ja suurema vabadusega (va juhtudel, kus väljasõit võib olla siiski põhjendatud tulenevalt erakorralisest sündmusest). [---] Iga loa andmise otsustamine on kinnipeetava suhtes tehtav personaalne otsustus, mille kujunemist mõjutavad väga erinevad asjaolud. Kaalumise õiguspärasust saab hinnata aga õiguskaitsemenetluse raames (vaidemenetlus, halduskohtumenetlus).

[---]

Olles seisukohal, et vangistusseaduse normid ei ole põhiseadusega vastuolus, pean oluliseks rõhutada, et üksnes asjaolu, et vangla on teinud otsustamisel olulisi kaalutusvigu, ei peaks seadma kahtluse alla normi põhiseaduspärasust.

[---]

Vangla ebaõige praktika ja otsustamisel tehtud vead on haldusmenetluslikud puudujäägid, mida ei saa vältida ka seadusregulatsiooni muutmisel. Samuti ei ole mõeldav olukord, kus avavanglas paiknev või ükskõik missugune kinnipeetav saaks lühiajalisele väljasõidule ilma, et vanglal oleks selles küsimuses otsustusõigus. Seega on normid mõistlikud ja annavad avavangla kinnipeetavale piisavalt võimalusi vanglaväliseks suhtluseks, sh võimaldavad kohtuda perekonnaga tavalises keskkonnas väljaspool vanglat. Isegi kui avavangla kinnipeetav ei saa lühiajalist väljasõitu esimestel kuudel, mis võib olla vajalik vanglal piisava veendumuse kujunemiseks, on hiljem tema vanglavälise suhtlemise võimalused, sh perekonnaga pikemaajaliselt kohtumiseks, oluliselt soodsamad kui kinnises vanglas viibival kinnipeetaval. Olukord, kus kinnipeetav ei saa avavanglast poole aasta jooksul lühiajalisele väljasõidule kohtumaks perekonnaga (kinnises vanglas võimaldatakse kinnipeetavale vähemalt üks pikaajaline kokkusaamine kuue kuu jooksul), saab kujuneda üksnes ebaõige praktika tulemusel. Üldjuhul paigutatakse kinnipeetav, kelle vastu ei ole piisavalt usaldust tema õiguskuulekaks käitumiseks, üsna varsti tagasi vangla kinnisesse osakonda.“

19. Samuti viitas justiitsminister Teie lühiajalise väljasõidu taotlusega seotud juhtumile, millest oli tingitud ka Teie minu poole pöördumine. Nimelt selgub justiitsministri vastusest, et (tsiteerin):

„Kinnipeetava [ ] juhtumi puhul esines vangla poolt läbiviidud haldusmenetluses olulisi vigu. [ ] esitas Viru vanglale 02.04.2012 taotluse lühiajaliseks väljasõiduks, mille andmisest Viru vangla direktor keeldus 04.05.2012 käskkirjaga nr 6.-1/298-KT. [ ] esitas direktori otsuse peale vaide, mille Justiitsministeerium rahuldas 12.07.2012 vaideotsusega nr 11-7/5115 (lisa). Vaideotsusest nähtuvalt on vangla teinud otsustamisel kaalutusvigu ja ei ole asja otsustamisel selgitanud välja kõiki asjas tähtsust omavaid asjaolusid. Juhul, kui kaalumisel ei oleks vangla vigu teinud ja juhul kui täidetud oleks olnud väljasõidule lubamise eeldused, oleks kinnipeetav väljasõidule lubatud. Seega on tegemist selliste haldusmenetluslike vigadega, mille esinemist aitab vältida üksnes ametnike koolitamine, mitte seadusregulatsiooni muutmine.“

(II) Õiguskantsleri seisukoht

20. Eeltoodut arvestades, pean nõustuma justiitsministri seisukohaga sellest, et VangS § 25 lõikel 3, mille järgi avavanglas viibival kinnipeetaval ei ole võimalik vangla territooriumil saada pikaajalisi kokkusaamisi, on tihe seos VangS § 32 lõikega 3, mis võimaldab avavanglas viibival kinnipeetaval taotleda kokkusaamist oma perekonna ja lähedastega väljaspool vanglat sõltumata kinnipeetava ärakantud karistusest.

21. Olen justiitsministriga ühel meelel ka selles osas, et kuigi kinnipeetava ümberpaigutamiseks avavanglasse peab vanglal tema suhtes olema tekkinud piisav usaldus ja veendumus, et kinnipeetav suudab avavanglas käituda õiguskuulekalt, ei ole alati võimalik või otstarbekas kohe lubada avavanglasse paigutatud kinnipeetavat lühiajalisele väljasõidule või kohaldada soodustusena väljaspool vanglat liikumist. Nii kinnipeetava avavanglasse paigutamine kui ka kinnipeetavale väljaspool vanglat viibimise lubamine on vangla poolt kinnipeetavale suur soodustus kui ka suur usaldus ühiskonna poolt. Mõlemad on aga tõsiseks vastutuseks vanglale. Et veenduda väljapoole vanglat lubatava kinnipeetava ohutuses ühiskonnale, peab vanglal olema aega oma arvamuse kujundamiseks.

22. Samas ei tohiks lühiajalise väljasõidu loa andmise või mitteandmise otsustamise aeg olla üleliia pikk ning kitsendada avavanglas viibivate kinnipeetavate suhtlemise võimalusi oma perekonna ja lähedastega võrreldes kinnises vanglas viibivate kinnipeetavatega (kinnises vanglas võimaldatakse kinnipeetavale vähemalt üks pikaajaline kokkusaamine kuue kuu jooksul). Kui vanglal ei teki pärast kinnipeetavale mõningase aja andmist harjumaks avavangla režiimiga ja suurema vabadusega kinnipeetava suhtes piisavalt usaldust tema õiguskuulekaks käitumiseks s.h väljaspool vanglat viibimise ajal, tõusetub küsimus sellise kinnipeetava sobivusest avavanglasse paigutamiseks.

23. Justiitsministri sõnul paigutatakse sellised kinnipeetavad üsna varsti tagasi vangla kinnisesse osakonda, kus neil on VangS § 25 lg 1 ja VsKE § 45 järgi õigus saada vähemalt üks pikaajaline kokkusaamine kuue kuu jooksul, kuid lühiajaliseks väljasõiduks neil esimesel karistusaastal VangS § 32 lg 1 järgi loa taotlemise võimalus puudub. Vahemärkusena olgu öeldud, et ka pärast üheaastast perioodi, mil kinnises vanglas viibivatel kinnipeetavatel avaneb võimalus taotleda lühiajalist väljasõitu, peab vangla väljasõiduks loa andmisel väga tõsiselt ja põhjalikult kaaluma nende kinnipeetavate usaldusväärust ning ühiskonnale ohutust. Kinnipeetavad, kes on paigutatud avavanglasse on teatud osas vanglat juba veennud enda võimes käituda õiguskuulekalt ning nende lühiajalise väljasõidu taotluste rahuldamise tõenäosus on kinnises vanglas viibivate kinnipeetavate taotlustest oluliselt suurem.

24. Niisiis, sama perioodi jooksul, mil kinnises vanglas viibiv kinnipeetav saab kohtuda oma perekonna ja lähedastega pikaajaliselt vangla territooriumil, võib avavanglas viibiv kinnipeetav kohtuda oma perekonna ja lähedastega vanglaväliselt ja seda kuni kahekümne üheks kalendripäevaks aastas. Arvestades seda, et kinnises vanglas karistust kandev kinnipeetav saab ühe aasta jooksul oma perekonna ja lähedastega pikaajaliselt kohtuda minimaalselt kaks ööpäeva, siis avavanglas karistust kandval kinnipeetaval on teoreetiliselt võimalik kohtuda vanglaväliselt oma perekonna ja lähedastega igas kuus. Kuna igakuiselt lühiajalisele väljasõidule lubamine võib osutuda nt julgeoleku kaalutlustest tulenevalt keeruliseks, siis jaotatakse üldjuhul üheaastane periood laiemalt ja mitme päeva peale, lubades avavangla kinnipeetavat lühiajalisele väljasõidule nt kaheks või enamaks järjestikkuseks päevaks.

25. Justiitsminister märkis oma vastuses, et olukord, kus kinnipeetav ei saa avavanglast poole aasta jooksul lühiajalisele väljasõidule kohtumaks perekonna ja lähedastega, saab kujuneda üksnes vangla ebaõige praktika tulemusel. Seda ilmestab ka Teie taotluse ebaõige lahendamine Viru Vangla poolt. Justiitsminister selgitas, et juhul, kui kaalumisel ei oleks vangla vigu teinud ja juhul kui täidetud oleks olnud väljasõidule lubamise eeldused, oleks Teid väljasõidule lubatud. **Olen justiitsministriga nõus, et selliseid eksimusi aitab vältida ametnike koolitamine, mitte aga seadusregulatsiooni muutmine.**

26. Eeltoodut arvestades, olen seisukohal, et:

- vangistusseaduses sätestatud avavangla kinnipeetavate vanglavälise suhtlemise võimalused, **kui neid rakendatakse õiguspäraselt**, soodustavad ja tõhustavad selliste kinnipeetavate vanglavälisest suhtlemist, kuna need võimaldavad kinnipeetaval kohtuda oma perekonna ja lähedastega väljaspool vangla territooriumit;
- VangS § 25 lg 3, mis välistab pikaajaliste kokkusaamiste võimaldamise avavanglas viibivatele kinnipeetavatele ei kohtle avavanglas viibivaid kinnipeetavaid põhjendamatult ebavõrdselt võrreldes kinnises vanglas viibivate kinnipeetavatega, kuivõrd pikaajalise kokkusaamise mittevõimaldamise vastukaaluks on VangS § 32 lõikes 3 sätestatud võimalus taotleda avavanglas viibival kinnipeetaval erinevalt kinnises vanglas viibiva kinnipeetavaga kokkusaamist oma perekonna ja lähedastega väljaspool vanglat kuni kahekümne üheks kalendripäevaks aastas sõltumata kinnipeetava ärakantud karistusest.

(III) Lõpetuseks

27. esitasin oma seisukoha Teie avalduses tõstatatud küsimuste kohta. **Kokkuvõtvalt nendin, et läbi viidud menetluse tulemusena ei tuvastanud ma VangS § 25 lg 3 vastuolu PS § 27 lõikega 1 ning § 12 lg 1 lausega 1.**

28. Samuti märgin, et pean väga oluliseks enda teavitamist praktikas tõusetunud kinnipeetavate vanglavälisest suhtlemist puudutavatest probleemidest, mistõttu tänan Teid veel kord minu poole pöördumise eest. Ühtlasi teatan, et lõpetan Teie avalduse menetlemise.

Lugupidamisega

Indrek Teder

Koopia: Justiitsministeerium, Viru Vangla

Ksenia Žurakovskaja-Aru. 693 8430
E-post: ksenia.zurakovskaja-aruu@oiguskantsler.ee